

Abonamentul:

Prețul foii »Libertatea« e următorul:
pe 1 an 8 cor.; pe 1/2 an 4 cor.
Pentru economi, numai 5 cor. pe an!
Foaia Interesantă* ilustrată, și »Tovărășia«
să dau gratis, tuturor abonenților »Libertății«
pentru prețurile de sus.

Pentru România pe an 25 Lei.

LIBERTATEA

Apare în fiecare Sâmbătă.

Inserțiuni:

1 pagină 60 cor., 1/2 pag. 20 c., 1/4 pag. 10 cor.
etc. — La inserate ce să dau de mai multe-
ori, să fac reduceri de taxă.

Inserțiunile ca și abon. să plătesc înainte.

Manuscripte nu să dau înapoi.

Cu stîlpări...

Frumoasă fecioară, pe care te numim *Cultura* românească, tu care ești *Luminarea*, tu care ești *Mintuirea* poporului din tot felul de boale, din sărăcia sufletului ca și din cea a materiei, — cu stîlpări și osana, mai mult ca ori-și-cînd, îți aleargă azi în cale întreg poporul român, așa precum odinioară alergau popoarele în calea blîndului Iisus, mîntuitorul. Că demult te știm și te vedem rătăcind, sfîntă și blîndă, din ținut în ținut, din sat în sat, printre credincioșii Români și aprinzi la ferestrele lor și în casele lor făclii cucernice, modeste azi, mai puternice mâne, spre a lumina și ținuturile locuite de acest popor chemat al Domnului.

Și pe unde tu ai trecut și pe unde poposești, adus' ai de-a binele tîmăduire acestui neam, învia't ai din morți pe mulți fii buni, Lazar-i, ai lui...

De aceea priceput și din inimii credincioase purces este alaiul, zgomotul, ce te înalță azi în slavă din soboarele neamului, strigîndu-ți puternic din toate: osana ție, *Culturei* române...

Îți strigăm acest osana cu atît mai demonstrativ și mai cu alipire nefățărîtă, cu cît auzim în urma ta și în jurul tău tropotele și murmurele întunecate a celor ce gînd rău Ți-au pus și răstignire Ți strigă și răstignire Ți pregătesc!

E neagră ceata lor, negru gîndul lor care urește lumina ta curată, puterea ta vindicătoare și învietoare, și adunat-s'au toți Ana și Caiafele și simedriu Țin în Curtea lor mare din Pesta, în care au hotărît restignirea ta.

Cu atît mai virtos și mai însuflețit să adună credinciosul popor român în calea ta și te primește așternîndu-ți drumul cu stîlpării înfloriți ai sufletului său, și jurîndu-ți în deplină cunoștință de sine, că nici-odată nu să va întoarce contra ta, ca, după osana, să-ți strige: restignește-o pe ea, — ci pe veci va sta cu credință în jurul tău, în slujba ta, și totdeauna cu florile sufletului său, cu hainele sale, cu stîlpările primăverii din inima sa, îți va așterne drumul, purtîndu-te în triumf pururea, pretutindenea!

Isuse bune, care ai gustat tot amarul acelu »răstignește-l« strigat Ție după osana de ieri, — dă tărie poporului român ca prin veacuri îndelungi să poată purta cu bine lupta împotriva celor-ce năvălesc cu strigătul sălbatec »răstignește-o!« asupra *Culturei* române!

GLASUL NEAMULUI.

Adunarea dela Șimleu.

În 19 April a avut loc marea adunare de protestare a Românilor din *Sălagiu*, pe care »Gazeta de Dum.« din Șimleu o numește „zi istorică“ pentru acel ținut, așa de frumos s'a înalțat glasul poporului român contra legii lui Apponyi.

Adunarea a fost condusă de dl G. Pop de Băsești, — au vorbit dnii: A. Vicaș, protopop, deslușind părțile rele din noua lege, — apoi dl Dr. V. Deleu despre votul universal și dreptul de intrunire, — iar dl Dr. C. Meseșianu a propus bărbăteasca rezoluțiune (hotărîre), care a și fost primită de adunare.

După asta dl inv. Sim. Oros arată, în numele învățătorilor, nemulțumirea cu noua lege și să declară a rămînea, cu colegii săi, totdeauna credincios poporului român, nu altor mîntori!

A mai vorbit țăranul N. Oros în numele fraților săi țărani, arătînd încrederea și alipirea poporului cu conducătorii săi cei adevărați!

Adunarea a fost apoi închisă în bună ordine, de președinte.

Adunarea dela Chișirid.

Oradea-Mare, 22 Aprilie n.

În Dumineca de 21 Aprilie s'a ținut a treia adunare națională în cercul Ugrei, în Bihor, de astă dată comuna destinată a fost Chișiridul, unde s'au adunat toți Români din comunele: Apateu-Român, Păușă, Nogiorid și Leș. De toți au fost peste 1500 inși.

Interesant e, că s'au prezentat și Maghiarii din comuna Leș și jur, dar' nu pentru a pune la cale mișelii, ca la Beiuș, unde au fost întrebuințați din partea administrației pentru a înprăștia adunarea; ori ca la Ceica, unde erau pe aci să omoare pe dl Dr. Lascu, — ci din contră, cînd și-a terminat dl Dr. Lascu însuflețita și pătrunzătoare vorbire de 2 ore, *chiar acești Maghiari erau cari strigau mai frenetic la: „să trăiască! (bine înțeles: „să trăiască“ și nu: „eljen“)*

Firește, ca la toate adunările de pînă aci, astfel nici cu ocaziunea aceasta n'au lipsit uneltirile netrebnice ale unor nemernici, cari umbiau să zădărnicească ținerea adunării. Cu 14 ore înainte de termin s'au dus cîțiva dintre aranjeri la dl Dr. Lascu să-i spună, ca să nu ostenească pe acolo, deoarece nu e cu putință a ținea adunarea! Strașnica lecție dată acestora pin partea Dsale însă a zădărnicit scopul lor și, și cei chemați s'au pus pe lucru. Dl Dr. Lascu, însoțit de doi reprezentanți a tinerimei, și-a ținut de datoriță a merge la fața locului între ori și ce împrejurări și a avut plăcuta surprindere de a fi întîmpinat cu un banderiu la hotarul comunei!

Nu sîntem deloc pentru parade; în cazul de față însă această manifestare față de neobositul apostol național al Bihorului, ni-a adus mare bucurie, deoarece am văzut în ea un bun semn pentru adunare.

Adunarea a decurs cît să poate de potrivit. La dorința dlui Dr. Lascu, de a i-să da cîntea convenită țărănimii, a fost proclamat de președinte cu mare însuflețire țăranul fruntaș din Păușă: *Teodor Bodea*, de notar pîrintele din Apateu *Stefan Făt*, încolo s'a ales din festivitate comună cite un bărbat de încredere.

Deschizînd adunarea, președintele a dat cuvîntul dlui Dr. Demetriu Lascu, care în o mare vorbire a zugrăvit ca într-o icoană duioasă starea poporului român din Ungaria și multe nedreptăți strigătoare la cer, ce le îndură, în cît a stors lacrimi din ochii multora! La urmă apoi arătînd stăruința, hărnicia și vitejia românească, precum și îndreptățita nădejde pentru un viitor mai bun, a sfîrșit o furtunoasă însuflețire, cum rar am mai văzut în aceste părți uitate și neglijate! Bărbăteasca hotărîre primită la adunările din Săn-Nicolaul-Român și Ghiriș a fost primită și aci cu îndirjite aprobări.

După adunare am fost poțitiți la masa bravalui primar diu Chișirid, Demetriu Pop, care alături de pîrintelui Făt din Apateu Român, a pîrintelui local Danciu și a învățătorului Ioan Papp au ostentat cu vrednicie în jurul aranjerii. Cît e de vrednic a fi admirat acest harnic bărbat, primar al comunei, putem socoti numai dacă vom lua în seamă, că auzind despre lucrarea lui pentru adunare, cu vre-o 3 zile mai înainte i-s'a făcut „cercetare“ din partea pretureii; ceea-ce însă nu să-l infrice, fără din contra, i-a dat un impuls și mai mare, a lucra pentru mișcarea poporului său!

În fruntea comunelor respective au mai fost de față! Pîrintele Andreiu din Păușă cu învățătorul și pîrintele Ioan Sărbu din Leș. Popa unit din Nogiorid cu cei doi învățători de acolo au demonstrat prin — lipsire! Așșderea și-a mai arătat nemărginita slăbiciune dascălul din Leș, Romul Popa, care și la alegerea de deputat a fost omul 48-iștilor. Rușine să-i fie.

După-ce am făcut văzuta pe la mai mulți fruntași din comună, ne-am depărtat între uralele nesfîrșite a numărului popor, voioși și îndestuliiți cu gradul însuflețirii naționale trezite, și aceasta adunare ne-a încredințat, că poporul de aici nu să fie pierdut, ci din contra să dovedește de cel mai însuflețit și neclintit aderent al partidului național român. Numai conducătorii și povățuitori inimoși să aibă!

Correspondentul.

Inimile bune, răspund.

— Pe altarul culturei rom. —

„Însuflețite de curentul produs aproape în toate părțile României pentru ajutorarea completării gimnaziului DV., — așezat în inima unuia dintre cele mai românești ținuturi — care are sublima menire de a aduce lumină în special în mult cercata țară a Moților, damele române de aici au arangeat în scopul amintit mai sus o petrecere cu buffet, al cărei venit curat în suma de coroane 820 s'a expedit azi cu mandat postal la adresa Mult. On. Direcțiuni.

Dorim, ca în scurt timp să ne vedem cu toții realizați pe deplin visul unui gimnaziu complet în inima ținutului Moților!“

Așa scrie dl Emil Țișca în numele M. St. Dame române din Năsăud, care au înalțat vrednic jertfă pe altarul culturei românești.

Inimile bune s'au sporit în săptămîna din urmă cu următoarele: „Doina“, institut de credit și economii în Câmpeni au oferit 2000 cor. cari le-va solvi în 4 rate anuale de cite 500 cor. rata I. de . . . cor. 500 — a depus'o spe fruct.

Tinerimea universitară română din Cluj venitul curat al concertului împreunat cu petrecere arangeată la 3 Mărt. a. c. în suma de . . . cor. 1850 —

Cassa de păstrare în Săliște a oferit 500 cor. cari le-va plăti în 5 rate anuale de cite 100 cor. a trimis rata I. de . . . cor. 100 —

Sebeșana, cassă de păstrare în Caransebeș . . . cor. 200 —

Sărcăiana, cassă de credit în Șercaia . . . cor. 200 —

P. G. învăț. în Bulzești Făgetana, institut de credit . . . cor. 200 —

Brădățelul institut de credit . . . cor. 100 —

Dr. Petru Mladin, adv. Brebul . . . cor. 200 —

Ioan Iosof, arindator în Cut . . . cor. 20 —

Antoni Lupescu, dirigător Cut . . . cor. 5 —

Ioan Roșu, inv. dir. școlar Buteni, cunună eternă pe mormîntul răposatului său cumnat Tr. V. Boțioc . . . cor. 5 —

Paul Mioc, preot Varadia . . . cor. 2 —

G. Tiunea, inv. pens. Varadia . . . cor. 3 —

I. Alexandru, inv. Varadia . . . cor. 3 —

Stefan Drăgulescu inv. Varadia . . . cor. 2 —

Aurel Alexandrescu, plugar Varadia . . . cor. 1 —

Pavel Crăciun, măcelar Varadia . . . cor. 140 —

Aurel Surdu, plugar Varadia . . . cor. 1 —

Iosif Buzan, comerc. Varadia . . . cor. 1 —

Roman Petru Vulcan . . . cor. 120 —

Iată zi de zi să întăresc adevărurile rostite în dieta țării: „Nime nu este așa de sărac ca noi și totuși nime n'a jertfit atîta pe scopuri culturale ca și noi“. Cu cît vom jertfi mai mulți cu atît mai curînd vom înălța cultura neamului.

T. Liviu.

— Din cîteva locuri aflăm, că inteligența română arangează de Paști, iar' concerte ori producțiuni teatrale în folosul gimnaziului din Brad.

Lucru cuminte și cinstit! Cît de mult am dori, ca și acele petreceri ce-s deja arangeate spre alte scopuri: să-și schimbe scopul în folosul acestui gimnaziu. Să alerge toți așternînd stîlpări în calea zeiței *Culturei române* ce ne cere la Brad ajutorul și să-i ajutăm la o puternică înălțare și înviere!

Satul viitorului!

— Vorbirea preotului *Ioan Moța*, în adunarea poporală dela Vințu-de-jos și dela Băița, — vorbire pe care la Orăștie nu l'a lăsat poliția să o rostească.

— Program de luptă culturală la sate. —

...Și guvernul din Pesta, ne spune nouă Românilor și tuturor nemaghiarilor, că el, prin noua sa lege prin care vîră limba ungurească cu puterea în toate școlile noastre populare, — vrea să ne „lumineze“ și pe noi, pe cari școlile noastre nu ne-ar fi luminînd din de-ajuns!...

E un ne-adevăr cornorat acesta, fraților! Din potrivă, guvernul, departe de a fi ținînd la luminarea, la *cultura* poporului nostru, vrea tocmai să-i ieeputința a da nainte în luminare! Iacă de ce: A băgat de samă el, guvernul, că acolo unde școala cu limbă românească lucrează bine, ea dă rînduri și rînduri de tineri și bărbați știutori de carte, iar' acolo el, guvernul, nu-și mai poate face dorurile în dragă voce cu poporul, cum și-o făcea până acum, — căci în atari comune noi cărturarii credincioși poporului, dăm în mîna celor-ce știu ceti, cărți și foi bune, și prin acele cărți și foi, noi legăm *sufletele poporului de sufletele noastre*, prin cărți și foi noi trimitem poporului în ori-ce unghiuleț de țară ar locui, gîndirile și sfaturile noastre la bine îndemnătoare, și poporul ascultînd de noi, nu să mai lasă purtat de nas de ori-ce agent și trimis al guvernului, — ci la zile de lipsă pășeste pe calea bărbăției naționale!

Asta nu-i place guvernului dela Pesta! Legătura asta dintre sufletele noastre și sufletele poporului, vrea el s'o zădărnicească pe viitor, ba s'o rupă chiar, prin noua lege! Căci unde poporul e neștiutor de carte, poate fi mai ușor amăgit și înșelat a merge orbește unde îi cere cutare mameluc și șpion al guvernului.

De aceea și-a pus ochii pe școlile noastre! Căci, își zice el în socoteala lui, stingîndu-să lumina școlilor românești și aprinzîndu-se în locul lor cărbunele școalelor maghiare de stat, în aceste copii Românilor vor învăța a ceti și a vorbi ungurește, vor ajunge a lua în mîna foi și cărți ungurești, în care li-să va spune, că în țara asta pîntenul e totul și ceialaltă nu-s nimic!, că aici și aerul și apa și soarele și stelele sunt cu pînteni!, — și s'or abate oamenii dele alte credințe și limbi, tot spre legea și limba ungurească. Iar' unde n'or putea învăța copiii lor nimic în școala ungurească, vor rămînea cel puțin proști, dar' nu să vor deștepta spre iubirea de carte și limbă românească, cum să!

E adevărat și aceea, că ori vrem noi ori nu vrem, ba cu cît mai tare noi nu o vrem, cu atît mai virtos legea asta va fi adusă de dieta din Pesta, a-nume înpotriva noastră!

Dar' tot atît de adevărat e și aceea, că în fața acestei primejdii, noi n'avem numai să ne tinguim, ci avem să facem aceea, ce face omul care vede că să apropie potopul de apă ori focul prin streșini: *Luptă din răsputeri ca să scape ce mai este de scăpat din calea potopului și din gura focului!*

deșteaptă prin școlile lor de azi! Și mie și atîta imi e destul!

Așa își face guvernul socoata. Și socoata lui asta arată limpede, că el nu *luminarea* poporului nosru o țințește prin legea lui cea nouă, ci mai curînd *împedecarea lui în luminare*, ori de-adreptul prostirea lui!

Căci prin noua lege guvernul silește școlile noastre a învăța și ele mai mult de jumătate din obiectele de învățămînt ungurește, dacă ele primesc dela stat un ajutor cît de cît, — și vor fi silite a primi aproape toate, — iar' în școala de repetiție, a copiilor dela 12—15 ani, să se vorbească numai ungurește peste tot locul!, așa ca ori-ce copil trecut prin școală, să poată vorbi bine și curgător ungurește!, — zice ministrul și legea. Iar asta e atîta, cît a nimici întreagă școala de azi și folosul ei, silindu-o a-și perde vremea numai cu învățarea limbii ungurești, ne-putînd da copiilor celelalte învățături de lipsă și de folos, ce le trebuiesc și pe care azi le dă. Și urma va fi tot nimic. Că ungurește copiii tot n'or putea învăța. Dar' vor rămînea proști, și fără învățăturile ce le capătă și le prind azi!

Am auzit pe unii frați îndurerăți ai noștri zicînd, și am cetit dela unii scriind, că dacă această lege va fi adusă, apoi ea va fi mai mare primejdie pentru lumina neamului nostru, ca atunci cînd apele să răvârsă și-ți înecă holdele, sau ca focul ce sare pilpînd dintr'o streșină de pae în alta!.. Așa potop va fi ea pentru *cultura*, pentru luminarea poporului nostru.

E adevărat, fraților, că primejdia e mare! Că această lege e ca un potop ce răvârsă apa din deal peste holdele plăpînde și abia înfrățite a culturei noastre populare, făcute prin școlile din sate, și ca focul ce sare din streșina de pae a unei colibi a culturii noastre, într'alta.

E adevărat și aceea, că ori vrem noi ori nu vrem, ba cu cît mai tare noi nu o vrem, cu atît mai virtos legea asta va fi adusă de dieta din Pesta, a-nume înpotriva noastră!

Dar' tot atît de adevărat e și aceea, că în fața acestei primejdii, noi n'avem numai să ne tinguim, ci avem să facem aceea, ce face omul care vede că să apropie potopul de apă ori focul prin streșini: *Luptă din răsputeri ca să scape ce mai este de scăpat din calea potopului și din gura focului!*

Asta avem s-o facem și noi! Să ne punem din greu pe muncă de salvare, de mîntuire!

Și să știți, fraților, că nu mai în voinea noastră stă, ca să facem, ca *nimic să nu să aleagă din nădejde și planurile pe care guvernul le ascunde în această lege a sa!*

Ba tocmai siluirea ce el vrea s'o facă limbii și culturii românești, să se întoarcă spre folosul acestei culturi, împintindu-ne a o răspîndi în măsură și mai mare, îndoit și întreit mai mare ca azi!

Că azi de avem în sat un învățător, dela care copiii învăță ce pot, și după ce es dela școală iară cam uită, — *pe viitor trebuie să avem 20 și 30 de învățători în fiecare sat!*, cari să lucreze cu reușită mult mai mare, ca cel unu singur de azi!

Iacă cum:

Creșterea copiilor e un drept firesc și peste puțină de luat, al părinților. La început nu erau școli. Fiecare părinte îngrija de creșterea copiilor săi, așa cum putea. Li învăța ce știa și el. Cel ce știa mai mult, dădea și copiilor săi învățături mai multe și bune, ba cutare moș înțelept dădea la toți nepoții săi, cari formau în sărbători și ierni un fel de mică școală în jurul lui. Unii mai cu stare au adus dela oraș peste iarnă un cărturar să dea copiilor învățături. Și au văzut că e bine așa. De altă-dată s'au pus mai mulți părinți și au adus pe orașan iarna să le învețe și pe ai lor copii, dîndu-i lui grija de a-i povățui spre bine și a-i înzestra cu cîte cunoștințe toate. Așa s'a început „școala”. Pe urmă au văzut cămătorii țărărilor că lucrul acesta e bun, și au zis: haid să silim pe toți părinții a-și da copiii la învățătura la care își dau pînă acum numai unii pe ai lor. — Și așa a luat statul, stăpînirea, în mîna sa treaba ținerii de școale prin sate, încredințînd însă bisericile cu grija creșterii de cărturari cari să slugească ca învățători și cu supravegherea școalelor, în cari să domnească duhul sfințit al bisericii, al învățăturilor creștine, cari năzuesc a face pe om bun și cu frică de Dzeu.

Acum însă stăpînirea din țara noastră vine și zice: „Nu te mai las pe tine, biserică, doamnă peste școale, ci mă fac eu cu slujbașii mei (mai toți oameni fără nici o teamă de Dzeu), pentru-că eu nu de duh sfințit și blind am lipsă în școală, ci de duhul maghiarizării!”

Și prin asta bunul și folositorul așezămînt, purces din grija și din dreptul părinților pentru creșterea fiilor lor, — la noi a ajuns azi la stricarea rostului său, la schimbarea menirii și chemării, chiar *în potrivă* voinței și dorinței părinților, cari n'au să-și crească copiii lor altfel, decît cum inimă lor îi îndeamnă!

În fața acestei stări de lucruri, părinții români au să se reîntoarcă la cele dintîi începuturi ale „școalei”, cînd fiecare părinte purta îngrijă de creșterea fiilor săi!

Vom lăsa copiii să meargă la școală la care ne silește legea să-i dăm, dar fiindcă acea școală cu duh înstrăinat, nu mai are încrederea noastră, a părinților, — trebuie să ne luăm iară asupra-ne marea grijă a învățării copiilor noștri! Vor învăța ei ceva-ceva, poate mai mult rău ca bine, în școlile cum le va schimba legea cea nouă, — dar adevărata dezvoltare, formare, a sufletului copiilor, avem s'o luăm în mîna iarăși noi, părinții lor, așa cum o aveau pe vremuri strămoșii de strămoșii noștri.

De azi încolo fiecare părinte român, fiecare mamă română, care știe carte, *sunt dator să face dascăli în cercul din jurul lor!* Fiecare Român ce știe ceti, va lua iarna în afară de fiul său, pe nepotelul său cutare, ba pe copilul vecinului cutare, și va ținea cu el un fel de școală, învățîndu-l și pe acela a ceti bine românește, — așa că unde azi am avut un dascăl român, *de azi încolo să avem 20, ba 30 și mai mulți, dascăli și dascălițe de voce bună, apostoli ai învățăturii de carte românească!* Și fiecare să-și țină de mîndrie a sa, a putea arăta primăvara, că iacă și eu am învățat în iarna asta pe un copil, pe o fetiță, al său ori al altuia, *carte românească!* Vor face apoi să ajungă toți a ceti o foaie ori carte bună, din care să ciștige și mai multă dragoste de cetit și spor în știința asta.

Ba și copilul pe care școala ungurească l-a învățat a ceti ungurește, noii apostoli îl vor întoarce la adevăr, arătîndu-i că slova cutare, care ungurește a învățat că o chiamă așa, românește să zice așa. Și azi un pic, mîne un pic, *il aduc și pe el la cartea românească*, tocmai cu ajutorul cunoștinței de litere primite în școala statului, și-l fac să ajungă tocmai la contrarul dela aceea, ce școala maghiară nădăjduia în taină, să facă din el!

În felul acesta dorința guvernului din Pesta, ca cultura românească, cunoștința de carte românească, să se stîrpească după aducerea legii nouă care nimicește buna școală română de azi, nu numai că nu să va împlini, ci această carte și cultură, *să va chiar răspîndi și mai mult*, dacă noi vom fi oameni vrednici și înțelecători ai chemării și datorinței noastre față de neam! Că tocmai legea asta, trebuie să ne împinteneze a ne face unul fiecare *apostol al cărții și culturii românești*, răspîndindu-o cu mult mai mult încă, decît în trecut, și avînd toată grija ca și copii cari vor ajunge în școală ungurească, să-și agonisească negreșit și bine carte românească!

Iar dacă așa vom face, apoi praf și puzderii duse de vînt să va alege de toate nădejdele viclene și dușmane, pe care guvernul le leagă și le ascunde printre cutele, crețurile, acestei legi nouă!

Sufletul cărturarilor români buni, va rămînea și mai departe legat de sufletele oamenilor nos-

tri din popor, ba aceste legături să vor întări și înmulți!

Și nu va fi putere care să ne despartă de-oaltă, nu!

Să luăm aceste hotăriri în inimile noastre și atunci: *Cu noi este Dzeu!* El ne va ajuta! Și în pace vom trece și peste această primejdioasă încercare!

Fraților! Am vorbit cu frunțași din mai multe comune românești. Și aceia, tot așa de îndrjiți contra noii legi școlare, ca și dvoastră, jurau că fiecare om cetitor din satul lor, de azi încolo va fi un adevărat apostol al științei de carte românească!

— „Ba azi avem, ziceau, zeci și sute de inși cari după eșirea dela școală au cam uitat a ceti. Pe toți i-om lua acum nainte și i-om face să învețe de nou să cetească, și să se lumineze! Să fim mai altfel ca în trecut!”

Iar învățătorul din o comună, Român însuflețit și înțelept, îmi spunea:

Iacă domnule cum să va infățîșa satul nostru în viitor:

Satul nu va putea plăti nici decît plata mărită de 5—600 fl. și își va perde școala românească. Eu la nici un caz nu voi primi să trec la școala ungarizată, — ci mă apuc de alt lucru: Vedem noi Românii că o mare scădere a neamului nostru este, că nu prindem în mîna negoțul, ci lăsăm de ne storc lipitorile cutari, cari mai fac și pe șpionii politici printre noi. Așa-i și la noi în sat. Perciunul strălucește din gura bolții și a crîșmei lui. Eu voi lăsa dascălia și voi lua lupta pe terenul negoțului. Vre-o jumătate de an m'oiu sili să îmi ciștig cît mai multe cunoștințe din negoț. Și-mi deschid prăvălie în sat. Oamenii mi-au spus că mă aleg și cantor la biserică și fiindcă nu mai susțin școală, îmi vor da mie 120 fl. pe an să le fiu cantor și să le învăț copiii a cînta bisericeste, mai virtos și ca pînă acum. P'oiu învăța. Tot omul cetitor apoi va învăța peste iarnă pe unu ori doi copii cari azi nu știu ceti, să cetească, și din a doua zi de Paști, vom face totdeauna un fel de sărbătoare a culturii române în sat, adunîndu-ne în jurul bisericii și arătîndu-ne unii altora, care pe care copil l'am învățat carte românească, și i-om face să ajungă la foi ușoare scrise pentru ei, ca să-i deșteptăm mai mult ca ori-cînd!

În felul acesta, domnule, îmi spunea bravul învățător, satul nostru în viitor va avea o infățîșare încă și mai luminoasă ca în trecut! Că eu am să pun mîna pe negoțul satului, alungînd lifta din el, voi învăța pe copiii cîntării de o să-i fie drag ori-cui a-i asculta și a-i vedea la biserică, și în loc de un dascăl ce-s eu azi, vom avea 50—60 de dascăli și dascălițe, bărbați, femei, juni și fete, cari vor arăta la esamenul dela Paști spor făcut peste iarnă, încă mai mare ca al meu azi! Școala ungarizată fie apoi sănătoasă în pustietatea ei, că vom face noi ca cunoștința de slovă ce copiii o capătă acolo, să ne fie nouă și nea-

mului nostru de folos, și nu maghiarizării pe care o nădăjduiește azi guvernul dela ea!

Dă Doamne așa să fie!

Procurorii tot asudă!..

Procese nouă contra foilor românești. — Două procese respinse de tribunal. — Prigonirea foilor socialiste. —

Procurorii maghiari nu mai cunosc răpus în »munca« lor de a »înfrina« foile naționaliste și pe cele socialiste. Iacă cele mai nouă dovezi despre cum asudă acești stilpi ai patriei, în alergarea cu limba scoasă dujă „sobolii» naționaliști și socialiști:

Foi „*Libertatea*“ i-să făcuse nou proces pentru o notiță despre cartea dlui Aurel C. Popovici. Senatul de acuză a tribunalului din Cluj, în urma apelatei date de redactorul nostru dl Savu Roman, la apărarea dlui Dr. Casiu Maniu din Cluj, — a respins pe procuror cu cererea de a ne trage în proces, ne-aflînd nici tribunalul nimic ținertat în acea notiță. Dar procurorul nu s'a lăsat. El la pertractare a înștiințat recurs la Tablă.

După ce a mers însă acasă și a mai dormit una pe urechea cu recursul, s'a trezit cu alte gînduri în cap, și peste cîteva zile a înștiințat pe tribunal, că să lasă de recurs, și-l retrage.

Așa acum tribunalul ne face cunoscut, că încetarea urmării e ridicată la putere de lege.

Tot așa gratis a asudat procurorul față de „*Unirea*“ din Blaj, căreia îi pornise un nou proces. Redactorul a dat însă, prin dl adv. Dr. Iuliu Pordea (Cluj) recurs contra punerii sub acuză, și senatul pertractînd Mercuri în săptămîna trecută recursul (escepțiile), a aflat că și aci procurorul trece ori-ce margini a bunei paze și iar trage de pînă un proces, de unde nu-i pentru ce, — și a respins și această suflucare a focosului procuror. El însă a înștiințat că dă recurs la Tablă. De nu s'o răsîndi și acum pînă mine-poimîne.

Aceste două întîmplări însă să nu amăgească pe nimenea a crede, că doar încep zile mai bune pentru gazetăria românească. Ași! Ci înseamnă numai, că procurorii din Cluj, în strădania lor de a-și ciștiga »merite patriotice« pe pielea Românilor, sar orbește asupra noastră făcîndu-ne procese! Poate nici nu mai cetesc foile, ci închide ochii, pun degetul unde-o nimeri pe Țepe și zice: laca, asta-i articol de proces! Și dă-i nainte. Așa că însuși tribunalul să vede nevoit a-i mai respinge cite-odată, că prea le fac boacăne.

„*Lupta*“ din Pesta însă, dă veste neplăcută, că deși abia apare de 3 luni, s'au pornit pînă acum două procese contra ei! Unul e mai vechiu din zilele zarvei cu lucașărul național *Polonyi*, altul mai nou pentru un articol scris despre alt lucașăr „*Apponyi*“.

„*Tribuna*“ are asemenea vre-o două procese în curs.

La Timișoara tribunalul a osîndit zilele astea pe preotul *George Magheriu* din Ohaș-Forgaci, la 8 luni arest, pentru-că ar fi »ațtă« la alegerile de deputat din cercul de care să ține.

Socialiștii dau apoi și mai multă frămîntare procurorilor. Foaia socialistă »*Népszava*« spune, că numai în anul de față au avut următoarele osîndiri:

În Februarie au fost judecați 6 socialiști la pedepse de arest și de bani, atîta, cît toți la oaltă au primit 2 ani și 22 zile închisoare și 650 cor. în bani.

În Martie alt rînd: au osin-

dit pe 11 socialiști, împreună la 2 ani și 32 zile și 970 cor. în bani.

În April: 7 socialiști au căpătat la oaltă pedepse de 3 ani și 6 luni și 1300 cor. în bani.

Pînă acum, numai în 3 luni dară s'au dat socialiștilor pentru scrisorile și vorbirile lor, 7 ani și 7 luni, temniță și 2930 cor. pedepse în bani, — afară de multele cheltuieli de proces!

Sunt neadormiți procurorii. Ei de n'or stînge ideea de naționalitate și socialismul!

Din Dietă.

După dezbateră pe tot (în general) a planului de lege școlară, dezbateră care s'a sfîrșit fără de veste — grație apucăturilor neabătutești a unor deputați kossuthiști a urmat pela jumătatea săptămîinii trecute dezbateră amănunțită (paragraf de paragraf) a acestui plan de lege.

La dezbateră asta dintre deputații naționaliști au vorbit:

— Mercuri în 17 Aprilie n. —

V. Goldiș, deputatul Radnei propunînd ca tot din 5 în 5 ani plata învățătorilor să fie urcată cu cîte 200 de cor.

Dietă a primit ca la 5 și 10 ani de slujbă învățătorească plata să se ridice că cîte 200 coroane, iar la 15 și 20 de ani de slujbă cu cîte 100 cor. și după 25 de ani impliniți în slujbă de învățător cu încă 200 coroane.

Dr. Ștefan. C. Pop, face întrebare ministrului asupra vîrsărilor de sine din Beiuș. Dsa zice că administrația de acolo e vinovată pentru cele întimplite căci în loc să fi apărut pe Români ea însași a îndemnat pe bătașii unguri ca să tulbure liniștea. Adunările noastre populare nu au dat nici odată prilej la nelegiuiri. Cere ca ministrul să facă o cercetare amănunțită asupra tulburărilor dela Beiuș și să pedepsească cu toată asprimea legii pe cei vinovați.

— Joi în 18 Aprilie n. —

V. Goldiș, face propunerea ca ajutorul de stat dat școalelor confesionale ce nu să pot susține de parochiile cutari de sine, să se poată retrage nu numai dela școalele nemaghiare, cum e propus aci, ci și dela cele maghiare confesionale.

Dr. A. Vlad, propune la un paragraf adausul că: „în satele cu două școli, ajutorul dela stat numai atunci să poată lua dela școala nemaghiară, cînd școala de stat e mai veche. Pe cînd dacă în sat să găsese școală confesională susținută de biserică, cu oare-care ajutor dela stat, și numai după aceea vine și statul să-și facă una, — aci ajutorul de stat să nu să poată retrage dela școala confesională (lucru ce cutare ministru l'ar face pentru-că școala confesională să cadă, lăsînd loc numai celei de stat).

V. Dămian, propune ca din paragraful, 12 să fie lăsate afară acele ziceri care-s vătămătoare pentru naționalități.

— Vineri în 19 Aprilie n. —

Să trece peste propunerile de eri a deputaților naționaliști. Puse la vot cad. În schimb sunt primite adausele ministrului Apponyi la paragraful 12 din lege.

— Sîmbătă în 20 Aprilie n. —

Au vorbit dl *Dr. Vlad, Goldiș, Dămian* și *Blaho*, cerînd unele schimbări în articoli 15, 16 și 17 din lege. Cu toate astea articoli susnumiți să primesc fără nici o schimbare. Urmează apoi interpelețiile.

Dr. Aurel Vlad, interpelează în cauza colonizărilor de ciangăi în comitatul Hunedoarei. Spune că mulți proprietari de pămînt scăpătați, să folosesc de privilegiul acesta ca să-și vîndă pămînturile statului cu preț de 3 ori așa de mare cît îl au de fapt! Sub mantaua „națonna-

lizmului“ să fac în felul acesta cele mai nerușinate nelegiuiri și risipe!

Guvernul a băgat de seamă că comitatul Hunedoarei nu e potrivit pentru colonizări, căci toți coloniștii să pustiesc. Insuși secretarul de stat a zis, că ciangăii sunt bețivi și leneși. Astfel de oameni cari întruna au lipsă de sprigină și ajutorul statului, nu-i iertat să fie aduși și așezați pe aici! Intreabă pe ministru:

1. Cum poate dl ministru să ne aducă Ciangăi pe cap atunci cînd dintre ai noștri iau bățul pribegiei în mîna cîte 200 mii la an!

2. Ce are de gînd ministrul să facă față cu lipsa de pămînt a păturii țărănești?

3. Are domnul ministru cunoștință că și în trecut aducerea de Ciangăi în comitatul Hunedoarei, s'a făcut numai pentru-că vre-o cîți-va moșieri plini de datorii au vrut să se îmbogățească de pe spinarea statului, vînzîndu-și moșiile cu prețuri nemaipomenite de mari?

Ministru (de agricultură) *Darányi*, îi răspunde năcăjit, pătimaș chiar. Zice că în privința colonizărilor nu cere sfat dela dl Vlad, căci nu vrea să dea curechiul pe mîna caprii! Zice că să-și vadă Dr. Vlad de datorința de deputat mai bine (!?) Făgăduiește că cît de curînd va aduce un plan de lege despre colonizări. Atunci va vedea ce o să zică Dr. Vad.

Dr. A. Vlad i-o dă ministrului înapol îndesat și cu vîrf, răspunzîndu-i năcăjit, că nici D-sa nu primește nici o îndrumare dela ministru cum să-și facă datorințele sale de deputat! Nu poate asculta decît de glasul inimii sale, asupra căreia va judeca publicul mare. Dacă planul de lege al dlui ministru n'o să fie pîrtinitor nici pentru unii nici pentru alții, eu o să-l sprijinesc mai tare. Dar' cred, că datorința urui ministru e întîi să îngrijiască de locuitorii țării sale și numai după aceea de străini.

Nu ia la cunoștință răspunsul ministrului Darányi.

— Luni în 22 Aprilie n. —

E sub dezbateră tot planul de lege școlară. La dezbateră asupra paragrafului 18 din acest plan de lege vorbesc deputații naționaliști:

Dr. A. Vlad spune kossuthiștilor că articolul de lege 47 din 1848 poruncește ca învățămîntul în școale să se facă în limba copiilor. Cere lăsarea afară a articolului din planul de lege nouă care poruncește învățarea în limba ungurească.

V. Goldiș sprijinește propunerea dlui Dr. Vlad, cu toate-că nu are nădejde să fie primită.

V. Dămian asemenea să alătură pe lîngă propunerea dlui Dr. Vlad.

— Marți în 23 Aprilie n. —

Să continue dezbateră asupra §-lui 18 din legea lui Apponyi.

Vorbește însuși ministrul *Apponyi*, apărîndu-și fătul său și spuînd între altele că: *cu planul asta de lege el să leagă că în 2—3 ani va stîrpi toate școalele nepatriotice. Pînă acum numai puterea de a duce în îndeplinire i-a lipsit, acu o are și asta!* Să întoarcă cătră deputații naționaliști și spune că: limba ungurească trebuie să închege statul la oaltă! Prin planul lui de lege el vrea să fe-rească pe băieții de ungar, cari învăță în școli românești, contra românizării. El vrea să apere pe cei mici și slabi...(!?)

(Dr. A. Vlad îl intrerupe zicînd: de ce nu ne apărați și pe noi pe Români?)

Apponyi, (stă și să gîndește o leacă apoi începe), Una ca asta să o spună dl deputat afară cînd agită dar' aci în dietă e prea, prea! În România sunt numai școli românești. Recomîndă să i-să primească fătul și §-ul 18.

Droaia de mameluci îl primește ară adausele făcute de deputații naționaliști.

— Mercuri în 24 Aprilie n. —

Să dezbate tot — zama lui Apponyi — planul de lege școlar. Sunt pe la articolul 21. Vorbesc dintre deputații naționaliști:

V. Dămian, care spune că biserica noastră își întregeste locurile de slujbe bisericesti prin acoperire, iar acum domnul ministru, să amestecă și în această alegere. Asta-i vătămarea drepturilor noastre bisericesti. Cere ca să se lase afară articolul 21.

V. Goldiș să alătură la propunerea dlui Dămian dar' fiindcă să teme că propunerea aceea nu va fi primită, face Dsa anume propuneri de schimbări în articolul 21. E nemai pomenit — zice Dsa — că dl ministru își ține șieși dreptul, că dacă într'un sat s'ar alege un învățător, pe care el nu-l întărește de două ori, apoi să aibă ministrul însuși dreptul a numi el pe învățător. Cere ca această ordinațiune a legii să se schimbe așa că în cazul cel mai rău învățătorul să fie denumit de mai marii școlai în înțelegere cu ministrul.

Ministrul Apponyi nu-i primește schimbarea. Pus la vot, paragraful 21, să primește după dorința ministrului.

Urmează paragraful 22, la care iarăși vorbesc dintre deputații naționaliști V. Goldiș, St. C. Pop, și apoi sasul Melzer, dar' totuși și acesta să primește pe placul ministrului.

Correspondență

Slujbe și rugăciuni — oprite de oamenii stăpînirii!

Onor. Redacțiune,

Aveți bunătate a publica faptul ne-mai pomenit, ce s'a întâmplat în 18 Aprilie în comuna gr.-cat. curat română Lipău, (Comit. Sătmăruului), unde fusese hotărât încă în anul trecut ca să se țină adunarea districtului protopopesc gr.-c. al Someșului, cu scop de a să ținea exerciții spirituale, predici și mărturisirile pascale ale preoților și credincioșilor.

Această adunare protopopească să ține acum de 3 ani la ordinațiunea înalt P. S. Sale Episcopului nostru Dr. Demetriu Radu. Și încă nu i-a plesnit prin minte nimănuia dintre ocîrmuitorii acestei patrii mult zguduite, a opri și o atare adunare curat bisericască! Numai acum în zilele creștinilor și catolicilor ministrii.

În 18 Aprilie la 8 ore a sosit cel dintîiu preot și îndată a venit un gendarm înarmat, care m'a provocat pe mine, ca pe parochul locului, să încuiu biserica și să alung pe toți preoții și poporul adunat! *Oprește slujba dăiească!* Căci e împuțernicit, să facă cu cei 25 de gendarmi, ce are, ca fie cu vârsare de sînge, să oprească „adunarea”. Iar' pe mine ca pe preotul locului, mă va lua mai întîiu la răspundere.

Eu i-am spus, că cererea lui nu o pot împlini căci acești preoți sunt adunați aici din oficiu! Și ei astăzi sunt oaspeții mei. Eu dar' nu-i pot alunga dela casa mea!

Atunci gendarmul a intrat în casă și i-a scos afară pe toți, asemenea și poporul! Poporul cătrănit până la suflet întreba: Ce lucru e acesta?, d'apoi acum în țara aceasta nu ne vor lăsa nici să ne pocăim?! Unde am ajuns!!? Ticăloșia ticăloșilor!! În gura mare ni-să spune „libertate, egalitate”, iară în față: să taci!!? Să nu cuțeci a grămășda, nici a te apăra, căci libertatea e numai a noastră, iar, nu și a noastră!!

Unii dintre preoți l'a întrebat pe gendarm, că de unde are poruncă? Să arate în scris! Și el a arătat o telegramă din Sătmăru dela șeful său mai înalt, în care i-să face cunoscut, că el e numit să oprească și cu forța serviciul divin și nici un preot și poporan să nu să lase a intra în biserică!

Iacă asta-i libertatea noastră în Ungaria, colportată și strigată în gura mare ca liberală și constituțională!!?

Lipău, la 20 Aprilie 1907.

Alexandru Nuțiu
paroch gr.-cat.

Sebeșul-săsesc, 21 April 1907.

În ședința de ieri, 20 April, a reprezentanței orașenești, dl Dr. Ioan Elekes, medic cel care la alegerea de deputat dietal a fost dus din oraș, și nu s'a prezentat la alegere, — a făcut propunere ca senatorul orașeneș Vasile Aldea, să fie tras în cercetare disciplinară pe cuvînt că în cancelarie da oamenilor noștri sfaturi pentru înaintarea lor și că împreună cu alți români de bine a conlucrat la înființarea „Tovărășiei Agricole” din Sebeș, și la „Societatea pentru asigurarea vitelor economilor noștri.”

E „delict” dar' dacă un funcționar comunal, lucră fie chiar și în birou, pentru propășirea economiei la poporul român?

Propunerea n'a sprijinit-o însă decît preotul Zev. Murășan, directorul dela banca „Sebeșana”, și Ioan Oncescu.

Să zice că și Dr. Elekes ar fi Român.

Trist, dar' adevărat.

Unul din cei de față.

Pe aiurea și pe la noi.

— Un milionar american foarte cuminte —

E ciudată de tot ceea lume nouă, căreia îi zicem America, și care face în mijlocul neamului omenesc adevărate minuni! Ai crede că în o țară a vaporului și a electricității ca America, toți oamenii să fie niște împelițați cari nu știu alta decît cum să facă averi uriașe în vreme scurtă și cari abia de au vreme să se mai uite și după morala, vieții, după grija de suflet și de înfrînarea relelor porniri înăscute omului! Doar' acolo își caută și-și găsec scăpare toți mișei din lume, toți hoții mari de prin Europa și alte părți, și sub cerul liber al Americii trăesc lume albă! Iți vine să crezi că toată obștea e de așa că bucuros adăpostește și pe mișei.

Și totuși ce departe e acest lucru de adevăr! Cei-ce cunosc bine America spun, că legile ei sunt tocmai foarte aspre în urmărirea ori-cărei imoralități. Cu mult mai aspre ca la noi!

Și întru ajungerea bunelor sfinșituri, în aducerea omenimii spre viață cinstită, grea în muncă, dar' curată ca morală!

Ca dovadă despre asta vine și știrea despre o nouă faptă a vestitului milionar Rockefeller, pe care o arătăm mai jos. E o faptă îndreptată a desmînta și ea lumea dela două rele aplicări a oamenilor.

Să nu mergem mai departe decît, în ori-ce oraș dela noi, să intrăm în o așa numită „căfană” ori la sate în o cîrciumă!

Ce găsim acolo? Oameni cari nu-și bat capul decît că ce fel de plăceri să mai facă ei la drăguțelor de burtă; cari în cea mai mare parte își înfundă stomacul cu fel și fel de mîncări și beuturi bune și plutesc în fumul gros de țigări și țigărete ori de pipă. Și în mâni au cărțile... Ata-i „bunătatea” pentru ei.

Și acum să ieșim de aci și să mergem mai departe... departe, în lumea aceea unde oamenii altfel gîndesc și altfel lucrează, în ciudata și harnica Americă.

Și ce găsim acolo? Oameni, ca și pe la noi, oameni cari să deosebesc ne spus de mult prin felul lor de a gîndi, simți și a lucra! Iacă o pildă. Milionarul Rockefeller, a dăruit orașului Cleveland în care s'a născut mumă-sa, grădina lui cea mare și frumoasă, de o întindere de 600 jugăre. Cînd a dăruit această grădină și încă 10 milioane coroane orașului, Rockefeller a gîndit altcum, nu ca oamenii de pe la noi. El a zis:

Vă cinstesc acest loc frumos, dar' numai așa, că orașul din grădina asta să facă un parc frumos mare grădină deschisă, cu cărări verdeață, lacuri, etc., unde — cînd au răgaz să meargă zecile de mii de oameni cari altfel toată ziua stau înghesuiți prin cele cancelarii afumate și fabrici întunecoase, în aerul lor închis și nesănătos, să iasă aci în sănătoasa și primitoarea grădină ce o cinstesc tuturor, și să iee aer curat și sănătate în pluminile lor.

Dar' să se pună legăturală, că în parcul ce se va face din grădina mea, nu va fi îngăduită nici cînd vinderea de tăbăc și de beutură!

Iacă deosebirea între oameni și oameni, între felul de a gîndi și a lucra al unora și între cel al altora! Și... doamne, ce bine ar fi dacă și pe la noi ar mai slăbi oamenii din a gîndi și lucra așa cum azi o fac, și s'ar gîndi, ba ar lucra chiar — o leacă mai americaneste.

NOUȚĂȚI

Primăvara... A sosit mireasa. Imbrăcată în haine frumoase, ca o tină și nevinovată copilă — a sosit din depărtări — nouă viață aducînd cu ea și miros dulce de flori răspîndind peste tot locul. Sficioase viorele răsărit-au pe coaste și în grădini liliecii (iargovani) au înmugurit!

Vîntul de mează-zi suflă mai blînd, mai călduț și stă de povești cu mugurii tineri.

Din tot înaltul străluce soarele vesel. Razele lui pătrund în jos, să rostogolesc; sărută și desmeardă cu dragoste pămîntul care să simte bine sub îndrăgostirile lor.

Pe colină țăranel taie spini, îi încarcă pe car și-i duce acasă ca să-și acopere gardul cu ei.

Țipete s'aud din vale, jalnici doine din lunci și pe livadă-i plin de copii sprinteni, cari să joacă d-a lopta.

Alt rînd de copii străbat ulițele satului venind dela școală.

În bățură scîrțâie roțile plugului tras agale de boi grași și Românașul dela coarnele plugului cîntă... cîntă... Iar' cîntecul lui să amestecă cu murmurul zgomotos al pârăului din vecini.

Sub streșina casei cîrpesec veșele rîndunici.

Cu un cuvînt: totu-i viață, zgomot mut și voe bună și din toate să desprinde ca un fior plăcut vorba: Primăvară!...

Concertul dela Orăștie.

— Aviz. —

„Reuniunea română de cîntări din Orăștie” arangează în 6 Mai (a doua zi de Paști) în sala dela hotel „Transsylvania” concert cu concursul dlui Octavian Murășan și al muzicii militare dela regimentul 21, staționat în Alba-Iulia.

Programul concertului să va publica în Nrul viitor al „Libertății”. Deocamdată avizăm on. public, rugîndu-l de pe acum să ia știre despre acest concert și să ia parte cît de numărös, la o distracție rară românească.

Buteni pentru Brad despărțimintul protopopesc Buteni a „Reuniunii învățătorilor români dela școlaele confes. gr.-or., din protopopiatele arădane I—VII, arangează cu concursul corului din Buteni Joi, în 26 Aprilie (9 Mai) 1907. un Concert în sala mare dela hotelul „Coroana” din Buteni. Concertul e împreunat cu teatru și dans.

Venitul curat este destinat „Fondului pentru completarea gimnaziului român gr.-or din Brad”.

Lipova pentru Brad. Tinerimea română din Lipova și jur arangează la 23 April (6 Mai) 1907, în sala hotelului „Regelul Ungariei” pentru hotelul gimnaziului din Brad concert urmat de pieză teatrală și dans.

† Simion Dămian, distinsul avocat din Brașov, a încetat din viață în mod neașteptat Mercuri în 24 April dimineața, în urma unui atac de apoplexie la inimă. — Toți cîți au cunoscut pe acest ales bărbat, simt adincă părere de rău pentru pierderea lui. Căci era o mîndrie pentru corpul advocaților, ca și pentru neam peste tot, fiind ales în toate corporațiunile noastre bisericesti, și publice, la Congres, la sinod, în direcțiunea Albinei, ect. și fiind singurul avocat român în viață, care a fost recunoscut chiar și de străini ca o capacitate deosebită, încît camera advocațională a acelor părți, deși în majoritate compusă din străini, a ales în fruntea sa, de președinte, pe regretatul Simion Dămian!

Dzeu să-l odichnească în pace! Era fratele deputatului Vasile Dămian, care a primit știrea morții prețiosului său frate, chiar pe cînd vorbea în dietă contra legii lui Apponyi. Înfrînt de durere și-a întreprupt vorbirea și a plecat la sicriul scumpului răposat.

Atelierul de țesătorie a „Reuniunii femeilor rom.” din comit. Hunedoarei, a depus spre vedere și vînzare întîiele obiecte pregătite în războaiele atelierului, — în prăvălia dlui I. I. Vulcu din Orăștie. E un modest început, care va urma a să îmbogăți într'una, cu obiecte frumoase și practice pentru casă! Il recomandăm deosebitei luări aminte a publicului.

Așa-i pustiește Dumnezeu! Tribunalul din Budapesta (secțiua cambililor) a adus la cunoștință publică că fostul deputat, și fișpan penzionat, Horváth Béla și femeia au ajuns bancrot. Mai multe bănci sufăr pagube însemnate. Datoria domnului ăstuia face 1 milion și 100 mii coroane, iar averea lui abia de ajunge în cel mai bun caz 300 mii coroane.

„Măria-Sa” domnul Horváth a fost ani de zile de-arîndul deputat și înainte de asta cu 12 ani l'au făcut fișpan. A fost bărbatul de încredere al guvernelor vechi. A moștenit avere mare și scutită de datorii dela tată-său dar' pofta de a juca pe pe domnul cel mare, caii cei mulți, ogarii, vinurile tari și alte „cheltuieli constituționale” (la alegeri) l'or dus la sapă de lemn.

Înainte de asta cu doi ani s'a mai fost încrîpat o leacă. Să căsătorise a doua-oară. Cu femeea a căpătat 300 mii coroane. Socru-său a murit lăsînd o avere de 3 milioane coroane. Din asta a mai căpătat și el a 4-a parte.

Cînd au venit kossuthiștii la putere, s'a penzionat. Din zestrea căpătată nu a dat nici un finic creditorilor săi. Cînd s'a gătat zestrea a început a lua împrumuturi mai mic dela bănci mici, cari îi dădeau bucuros pentru-că nu-i cuînoșteau starea. Nici cînd nu s'a obosit făcînd noi datorii și luînd noi împrumuturi, fără să se gîndească mult asupra cametelor și urmărilor.

În sfinșit acum i-s'au încleșt cărările. A început să ceară îngăduință de vreme, aminare, dela creditorii. A vrut să se împace cu creditorii între cari sunt 78 de bănci mai micuțe, dar' tîrguilele nu au avut sfinșitul dorit.

Băncile au cerut și tribunalul l'a declarat bancrot.

Asta o spuneau foile pe la începutul lui April, iar' la mijlocul lunii vine altă știre la fel. Iată-o: Iosef Sifert, deputatul cercului Gyula, a pierdut la jocul de bursă în Pesta 480.000 cor., adevăc toată averea lui. Creditorii au cerut ca tribunalul să-l declare bancrot, pentru a mai putea pune mîna care pe ce poate din averea lui. Deputatul „patriot” e pierdut pe veci.

Mișelii în Bihor. „Tribuna”

afă că fibirăul Markos s'a dus în comuna Berechiu, unde era primar Petru Ponta, cel care vorbise la adunarea poporală din Beiuș, și a intrat în școală unde învățătorul G. Cosma ținea lecții cu copii! A trimis după birău. Până să vină birăul, solgăbirăul a început a întreba dela copiii de școală că știu cînta hora lui Iancu? Copiii spuneau că nu, iar' solgăbirăul îi înjura. Cînd a sosit birăul, fibirăul a poruncit gendarmilor să-l dea afară. A fost bătut în chipul cel mai neomenos. Pe urmă l'a și dat fibirăul afară din slujbă. Dacă a întrebat că de ce-l dau afara, l'au străpuns gendarmii cu baioneta.

Să vede cît de colo că administrația Bihoreană vrea cu ori și ce preț să provoace scap pentru ca să aducă cătane pe capul sirmanilor oameni nevinovați. Armata încă e mobilizată. Și toate acestea să întîmplă tocmai în cercul Ugrei, care s'a purtat așa de omenește și românește la alegerile de deputați mai acu-i anul.

Reuniunea română de cîntări din Bistrița arangează concert a treia zi de Paști în sala cea mare dela „Gewerbeverein” sub conducerea dlui G. F. Rohrbeck, cu binevoitorul concurs al corului teologilor români (cursul III) din Sibiu, și cu muzica militară. Venitul, pentru Reuniune.

Zupași... Ministrul comun de războiu, în înțelegere cu ceialați ministrii a dat o ordinațiune cătră comandele de corp militare prin care înlesnește acelor subofițeri, cari au rămas să servească mai departe (zupași) la cătanie intrarea în slujba de stat. De aci înainte subofițerii rămași „pe zupă” vor căpăta și la 6 ani certificatul cu care pot să ocupe slujbe civile, dar' nu de stat, până cînd cei cari vor sluji 12 ani, aceia capătă certificat pentru slujbele de stat.

Pricina care l'a făcut pe ministrul comun de războiu să dea această ordinațiune e că erau până aci prea mulți subofițeri zupași cari așteptau încă cu anii după slujbe de stat, de cari sunt puține goale. Cu altă vorbă prea multe guri căscate și prea puține grăunțe. Iar' prin rînduiala asta nouă, după ce suboficerilor ce servesc mai departe, li-să dă dreptul a intra după 6 ani în slujbe civile, să crede că să va mai împuțina numărul celor ce așteaptă 12 ani după osuțe de-ale statului...

Drepturile bisericilor a zis ministrul Apponyi că nu vrea să le stinginească.

Noi însă știm că dela vorbă până la faptă mai este mult. Mai ales dacă vorba zboară de pe buzele unui ministru maghiar. Și iacă-o adevărită zisa noastră: Prietenul și colegul lui Apponyi, ministrul cel cu chip negru Andrassy, a trimis poruncă la slujbășii lui, să nu îngăduie nici ținerii sinodului protopopesc, nici conferența preotească și nici aounarea despărțămîntului „Treiscaune” al Aso-

ciațiunei, convocate pe ziua de 16 Aprilie nou! Și totuși el „nu vrea să stinginească drepturile bisericilor”!

Mari nenorociri de tren.

Aproape nu-i săptămînă să nu să deie știre despre alte și alte nenorociri cu trenurile.

Un tren de povoară ce înainta ge linia ferată Iași-Pășcani (România) purtat de două locomotive (bibioli) și cu 42 vagoane încărcate cu petrolu, a sărit de pe șine și s'a răsturnat.

Un căzan al unei mașini a pleznit și s'a aprins și dela el s'a aprins trenul întreg. Tunetul a fost groaznic și s'a auzit în depărtări mari. 15 vagoane au fost rău stricate iar' din celelalte s'a ales numai cenușă și fer. Cinci slujbași de tren dimpreună cu conducătorul (mașinistul) au murit, alți 3 inși au fost greu răniți. Morții au arsi!

Asta după-ce abia-s 2 săptămîni decînd cu nenorocirea de lingă Seghedin, la noi.

Un tren repede era de sosit în 12 April n., dela Orșova la Seghedin. Trenul era plin de lume.

Trenul a sosit la stațiunea numită Dorozsma. Aci, locomotiva (bibolul) și poșta au trecut peste schimbătoare și au mers pe șinele obicînuite, dar' vagonul de poșta în trecerea lui a întors schimbătoare așa că celelalte vagoane toate s'au deslipit și au trecut pe alte șini unde s'au ciocnit cu trei vagoane de povoară.

Ciocnirea asta a fost grozav de înspăimîntătoare. Vagonul în care să slujește prînzul și cel de dormit s'au ciocnit deolaltă așa, că s'au rupt toate zdrențe! Aproape toate vagoanele s'au răsturnat. Șinele s'au stricat de tot. Spaima călătorilor nu mai cunoștea margini. Patru călători au murit moarte năpraznică.

Din ruini au scos mai întîi pe un domn și o doamnă bătrînă, Români amîndoi. Trebuie că în clipa nenorocirii ei ceteau foi, căci i-au găsit cu foile în mîni! Au fost dărăburiți așa de rău că aproape nu-i mai puteau cunoaște. După o înștiințare primită mai tîrziu, au aflat că cine sunt. Domnul bătrîn a fost Olănescu, un bogat din București, iar' dama ucisă și ea, era soția lui. De sub vagonul în care să slugea prînzul au scos încă pe un călător mort așa de rău zdrențuit încît nu l'au putut cunoaște de loc. Al patrulea mort a fost conducătorul de tren Adolf Bauer.

Afară de acestia au mai primit 5 inși rani grele și 29 mai ușoare.

La strigătele după ajutor au grăbit mulți la fața locului. Dar' e ciudat că dintre țărani din Dorozsma (unguri) nici unul nu a voit să grăbească întru ajutorul celor răniți.

Sînt prea dese nenorocirile și pe trenuri.

Mamele lăptătoare

să simțesc adesea de tot obosite în timpul, cînd au mai mare lipsă de puteri și de sănătate, ca să-și poată împlini datorințele de mamă. În urmarea mai ales dinsele află mijloc nelntrecut de nutrire și întărire în Emulsiunea lui Scott. Pregătita din oleu de ficat de știucă cu adaus de var de acid fosforic și natron, necondiționat că e bună, foarte ușor de mistuit, aduce apetit, și astfel pentru mamele tinere e mai bună decît ori-care alt mijloc. Cu ajutorul Emulsiunei Scott înceată slăbiciunea și prîndem iute plăcere de vieață Emulsiunea lui Scott are efect cu mult mai mare și e mai de primit, decît oleul de ficat de știucă.

Sămnul că „Emulsiunea-Scott” e marca „peșcarul ducînd pe spate o știucă mare”.

Emulsiunea-Scott

(37) 16—28 să capătă în toate apotecele. Prețul sticlei originale 2 cor. 50 fl.

Banca Națională a României.

SITUAȚIUNE SUMARA

Table with columns for 1906 (1 Aprilie) and 1907 (24 Martie, 31 Martie). Rows include ACTIV (Rezerva metalică Aur, Trate Aur, Argint și diverse monete, etc.) and PASIV (Capital, Fond de rezervă, etc.).

„ARDELEANA“

Institut de credit și econ., soc. pe acții în Orăștie. FILIALA ÎN VINȚUL-DE-JOS.

Capital social K 500.000. Escotează cambii cu 6—7%. Fond. de rez. K 470.000. Credite de Cont-curent 6—7%. Totalul fond. K 970.000.

Cambiiile firmelor și băncilor să escotează în condițiile cele mai avantajoase, tot-asemena creditele de Cont-curent. Darea după depuneri o plătește Institutul.

Acoardă credite efitne pe hirtii de valoare (hirtii de stat, acții dela bănci, întreprinderi).

Imprumuturi pe anuități!

În timpul din urmă „ARDELEANA“ institut de credit și economii, a introdus între lucrările sale de bancă și imprumuturile hipotecare cu anuități.

Aceste imprumuturi să dau pe proprietăți de pământ din comune rurale și urbane și pe case din comune mai mari.

Imprumuturile cu anuități să dau pe durată de timp dela 5 până la 30 de ani. În cazuri excepționale și pentru imprumuturi mari, timpul de plată poate fi și mai mare ca 30 de ani.

Suma cea mai mică a unui împrumut de acesta hipotecar (pe întabulare) cu anuități, e 200 coroane.

Planurile de amortizare pentru împrumuturile cu acoperire hipotecară bună, să socotesc cu 6% netto, în anuități de jumătăți de an, al căror termin să stabilește timpul în care cer împrumutătorii.

În caz de conversiune, adică în caz când să schimbă datorii deja întabulate la alte bănci în împrumuturi nouă cu dobândă mai mică, împrumuturile cele nouă sunt scutite de competențe de întabulare și de timbre.

Cerere pentru astfel de împrumuturi au a să adresa direcțiunii „Ardeleana“, institut de credit și economii, societate pe acții în Orăștie (Szászváros) și au a cuprinde:

- a) extras de cărți funduare cu datul cel mai nou și legalizat; b) foaia de catastro; c) libelul, eventual atestat de dare; d) atestat oficial de prețuire, în care fiecare parcelă și edificiu să fie prețuit deosebit; și e) eventuale contracte de vânzare ori cumpărare, de închiriere sau aridare, dacă cel cu cererea are de acestea.

Pentru împrumuturile hipotecare simple, cari să dau în condițiuni tot așa de ușoare ca și cele pe anuități, să cer aceleași acte.

Informațiuni mai de-aproape, precum și sfaturi în făcere de împrumuturi hipotecare cu anuități, și peste tot în ori-și-ce afacere de bancă, — să dau în localul institutului „Ardeleana“, cu vorba, sau apoi prin postă, în mod gratuit.

Orăștie, 1907.

„Ardeleana“

institut de credit și economii, societate pe acții.

Un învățacel

de 14—15 ani, cu ceva pregătiri, din casă cună și cu bună purtare află îndată loc la

Eugen Prockincivici

croitor.

Orăștie, Strada Beriiului

1—1 (86). (visavis de judecătoria).

Invățacel de prăvălie

băiat din casă bună, cu 2—3 clase gimnaziale ori reale, — să primește îndată în prăvălia de manufactură și mărfuri currante a subscrișului.

Tot aci află aplicare imediată o calță.

Condiți favorabile.

GEORGE BACIU

4—4 comerciant în Orăștie (piață)

Casă de vânzare.

Casa din strada Prundului (Porond utca) Nr. 14, colțul de cătră riu, cu poziție potrivită pentru circimă sau bolțiță, constatătoare din 2 odăi și bucătărie, pivniță, bucătărie de vară, curte spațioasă și grădină mare cu pomi și cu plantație de viță de vie, — e de vânzare din mână liberă.

Informații mai de-aproape dă proprietarii casei 1—3 (83).

Nagy Mozes Orăștie, str. Prundului Nr. 14.

Caut o femeie din casă bună și pricepută la lucrurile casei, și care pe lângă limba maternă, să priceapă și cea germană ori maghiară, în etate de 25 până 40 de ani dar tot-odată să aibă și cel puțin 1000 coroane.

Un funcționar dela o Societate de mine din Ardeal.

Informațiuni mai de-aproape dă Redacțiunea acestei foi sau să dă adresa funcționarului respectiv. 1—1 (84).

Casă de vânzare.

Casa cu Nr. 21 din »strada mare a timarilor« în Orăștie, este de vânzare din mână liberă.

Are 4 odăi, cămară, pivniță, 3 cușe, și cuptor pentru brutărie (pecărie), grădină.

A să adresa în curte la locuitorii casei, cari mă vor aviza

1—3 (85). IOAN MUNTEAN proprietarul casei.

Moară de Benzin

de 12 puteri de cai, în stare foarte bună, să vinde din mână liberă împreună cu intravilanul unde să află ea.

A să adresa la proprietarul ei

SIMION ISPAS,

Oláh-Dálya (Alsó-M.-Váradsja)

Publicare de licitație.

Comuna bisericească Hărău protopresbiteratul Devei, dă în întreprindere pe calea licitațiunii publice zidirea caselor parohiale.

Licitațiunea să va ținea Duminecă în 20 Aprilie st. v. (12 Maiu st. n.) 1907 la 21 ore înainte de amiaz la oficiul par., din Hărău.

Prețul strigării este 3687 cor. 50 fil. Licitanții au a depune vadiu 10% dela suma de sus în bani gata sau în hirtie de valoare.

Planul și preliminarul de spese revăzute și aprobate de Prea Venerabilul Consistor, să pot vedea ori și cind până în ziua licitării la subsemnatul oficiu parochial unde doritorii pot primi deslușirile cele mai amănunțite referitor la aceasta întreprindere.

Hărău, la 8/11 Aprilie 1907.

Oficiul parochial gr.-or.

Iosif Tilicea m. p. Mihai Bozan m. p. par. prezident. notar.

1—1 (82).

Invățacei de măsurit.

În lucrătorea (atelierul) de măsur a subscrișului, află îndată primire

patru învățacei,

băeți Români, în vîrstă dela 12 până la 14 ani.

A să adresa subscrișului

Emiliu Nicoară,

m. măsur în Vulcan, (lingă Petroșeni).

5—6 (67). (Vulkan, posta în loc.)

Avis!

În prăvălia de specerie, ferărie, sticlă porcellan și coloniale a subscrișului să primește

un învățacel care să aibă etatea dela 14 ani în sus.

Sunt preferiți tinerii cari au absolvat clase gimnaziale, reale ori comerciale și poșed atît în scriere cît și în cetire pe lângă limba română și pe cea maghiară și germană.

Cei cari doresc să se ofere la:

IOAN CUTEAN

comerciant în Brad.

3—3 (76). (Hunyad megye)

Vin

de prima calitate producție din renumitele vie dela Cuvin (comit. Aradului)

alb și roșu, să află de vânzare în Orăștie, anume 75 hectolitru, cu cite 64 cor. hectolitru (litru să vine în 32 cruceri.) Doritorii, să se adreseze la dl

CONSTANTIN BAICU

inv. dir. în Orăștie, (Szászváros.)

4—4 (68)

Cele mai bune coase pe lume sunt coasele »Bur« și »Japoneză«. Aceste coase sunt pregătite din oțel Svedian și se trimit numai cu garanță. Fiecare bucată care nu convine să schimbă gratuit.

Prețul coaselor:

75 cm. 80 cm.

1 frt. 10 cr. 1 frt. 15 cr.

85 cm. 90 cm. 95 cm.

120 cr. 130 cr. 135 cr.

Adresa exactă:

Grauer Mihály

Köbánya 13.

Tot de acolo se pot procura cele mai bune briciuri, prețul 1 frt 20,

1 frt. 50 și 2 frt. 50 cr.

3—20 (73)

AVIS

Vă aducem la cunoștință, cumcă banca proiectată în Maros-Ilye (Iia Murășană) s'a încuviințat de cătră tribunal, cind-ducui-să numele »Progresul«.

Primește depuneri spre fructificare cu 6%. Acoardă împrumuturi pe cambiu cu caventi, obligațiuni și hipotecă.

Totodată aducem la cunoștință, cumcă direcțiunea a statverit solvirea restului de acții în modul următor:

Table with columns for year and percentage: 1907 1-lea Iunie 20%, 1907 August 20%, 1907 Octobree 20%, 1907 Dec. 10%.

Dr. Rozvan,

director executiv.

Miron Oprean,

casar și membru în direcțiune.

Pentru economi!

„Peronospin“. Mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporii, la stropirea viilor. Ne-de-asămănat cu mult mai bun și mai ieftin este în folosință „Peronospinul“ decit piatra vinată.

Cu „Peronospinul“ stropind viaa 1 hectolitru de apă vine la 60 fil. pecind cu piatra vinată 1 cor. 60 fil., fiind piatra vinată foarte scumpă.

Ca fiește-care proprietar de vie să poată căpăta numai veritabilul „Peronospin“, dau favorul acela — că deja la comande de 8 pachete trimis francat.

Prin întrebuițarea „Peronospin“-ului, viaa va fi hotărit mai frumoasă, boabele de struguri mai mustoase și ast-fel roada de vin mai bogată. Experieța a dovedit, că prin folosirea pietrii vinete, nu să ajung aceste rezultate, — probabil pentru aceea, că piatra vinată verzește peste măsură frunzele și prin asta abstrage din puterea și sucul viței. Praful de stropit al meu, face viața mai plină de viață și mai asigurată contra boalei de peronospora. Prețul unui pachet este 60 fil. „Peronospinul“ este deja de 6 ani în întrebuițare cu cel mai frumos rezultat.

Revinzătorii — comercianții capătă rabat.

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuițarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însămnătate este pentru ori-care econom a întrebuița acest prav de îngrășare, căci prin aceasta să urcă valoarea — adecă prețul vitelor, porcilor și a cailor. Prețul este 60 fil.

Moartea cloșanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stîrpirea acestora, Prețul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuițarea pravului acestuia, gămile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe cind altcum nu ne ouă — sau foarte puțin. Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este, că vitele și porcii suferă mult de mîncărimea păduchilor, prin care mîncărime sunt reținuți în îngrășarea și dezvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încit în loc de a li-să ridica prețul chiar perd din valoare. De aceea, fiecare econom să întrebuițeze această unsoare — căreia îi e prețul 20 și 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului și a diferitelor liqueruri. Cine voește a-și prepara rum și liqueruri foarte bune și ieftine, să întrebuițeze aceste extracte. Prețul pentru 1 litru 40 fil. Tot cu acest preț să capătă pentru rachiu de prune, trebere, slibovița, borovickă și altele.

Toate acestea să capătă la

CORNEL DEMETER, apotecar în Orăștie. (Szászváros) 5—10 lingă bisericile evang. reformate.

Licitațiune publică.

Comitetul parochial gr.-or. din comuna Cioara (tractul Sebeșului) dă în întreprindere edificarea bisericii gr.-or. din loc pe calea licitațiunii publice minuende verbale, care să va ținea în localul școalei din loc la 7 Maiu n. a. c. (a treia zi de Paști) la oara 1 p. m. Prețul strigării e statorit 17.227 cor. Materialele brute: piatra, varul, nășipul, cărămida și lemnul le pune la dispoziție comitetul. Licitanții au să depună vadiu de 5%. Comitetului îi stă în drept a concrede cu lucrea pe ori și care dintre licitanți fără a-și motiva procedura.

Planul și preliminarul precum și condițiunile de licitare să pot vedea la oficiul parochial.

Cioara, la 15 Aprilie n. 1907.

2—3 (81)

Constantin Oancea m. p.,

paroch, președinte

Galacteon Bica m. p.,

not. comit. par.

Nicolae Stanila m. p.,

epitrop.

Advertisement for 'PALAVRE' and 'RAZE DE LUNĂ' featuring poetry and books. Includes text: 'PALAVRE' un dragut volumas de schife scrise cu spirit și cu haz de GAVRIL TODIĆA...